

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 40 och 48 § i räddningslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 40 och 48 § i räddningslagen (RP 31/2022 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Annika Parsons, inrikesministeriet
- konsultativ tjänsteman Mari Suominen, kommunikationsministeriet
- överinspektör Antero Kuusi, Strålsäkerhetscentralen
- tf. räddningsdirektör Jari Korkiamäki, Helsingfors stads räddningsverk
- räddningsdirektör Juhani Carlson, Kymmenedalens välfärdsområde
- säkerhetsdirektör Veli-Pekka Nurmi, Industrins Kraft Abp.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- arbets- och näringsministeriet
- miljöministeriet
- Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
- Transport- och kommunikationsverket
- Trafikledsverket
- Södra Karelens välfärdsområde
- Fortum Power and Heat Oy.

Inget yttrande av

- Helsingfors polisinrättning.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att räddningslagen ändras med anledning av kommissionens motiverade yttrande till Finland om hanteringen av nödsituationer med strålrisk.

Betänkande FvUB 38/2022 rd

Enligt propositionen ska den som äger objektet vara skyldig att svara för efterröjning och efterbevakning utöver efter en eldsvåda också efter en nödsituation med strålrisk eller någon annan olycka samt för att begränsa exponering i en nödsituation med strålrisk när situationen inte längre kräver åtgärder från räddningsverkets sida. Skyldigheten för ägaren till objektet att svara för efterröjning och efterbevakning begränsas dock av eventuella skyldigheter som föreskrivits för andra myndigheter än räddningsmyndigheterna i fråga om efterröjning och efterbevakning efter en olycka och efterbehandling av en nödsituation med strålrisk. En anmälan om en nödsituation med strålrisk ska göras till Strålsäkerhetscentralen.

Bangårdar som används för transport av farliga ämnen och för vilka en extern räddningsplan ska göras upp, ska definieras i inrikesministeriets förordning om externa räddningsplaner. Därtill definieras hamnområden som används för transport av farliga ämnen och för vilka en extern räddningsplan ska utarbetas i enlighet med den nya lagen om transport av farliga ämnen. Närmare bestämmelser om bangårdar som används för transport av farliga ämnen utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft under 2022. De ändringar som gäller de externa räddningsplanerna avses dock träda i kraft vid ingången av 2023 samtidigt som lagen om transport av farliga ämnen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I propositionen föreslås det att räddningslagen (379/2011) ändras med anledning av kommissionens motiverade yttrande till Finland om hanteringen av nödsituationer med strålrisk samt med anledning av den revidering av lagen om transport av farliga ämnen (719/1994) som för närvarande behandlas i riksdagen (RP 220/2021 rd och RP 231/2022 rd).

Kommissionen anser i sitt motiverade yttrande (2018/2051) av den 3 juli 2020 att Finland inte till fullo har fullgjort sina skyldigheter enligt artikel 106 a i strålskyddsdirektivet (direktiv 2013/59/Euratom), eftersom Finland inte har utfärdat alla lagar, förordningar och andra administrativa föreskrifter för att följa strålskyddsdirektivet och inte har underrättat kommissionen om sådana bestämmelser.

Med anledning av kommissionens motiverade yttrande föreslås det att 40 § 1 mom. i räddningslagen kompletteras så att den som äger objektet är skyldig att svara för efterröjning och efterbevakning utöver efter en eldsvåda också efter en nödsituation med strålrisk eller någon annan olycka samt för att begränsa exponering i en nödsituation med strålrisk när situationen inte längre kräver åtgärder från räddningsverkets sida och uppgiften inte har föreskrivits någon annan myndighet. Momentet preciseras också i fråga om praxis som gäller avslutande av räddningsverksamheten.

Förvaltningsutskottet välkomnar att 40 § i räddningslagen utvidgas till att utöver efterröjning och efterbevakning samt efterbehandling av eldsvådor och oljeskador också gälla nödsituationer som medför strålrisk och andra olyckssituationer.

Betänkande FvUB 38/2022 rd

Utskottet påpekar i detta sammanhang att nödsituationer som medför strålrisk kan vara långvariga och i stor utsträckning påverka olika funktioner i samhället. Utskottet noterar att det i flera olika lagar finns bestämmelser om nödsituationer med strålrisk och att samordningen av ansvaren i dem, övergångarna mellan tillämpningen av olika lagar och terminologin som används kan medföra utmaningar. Bestämmelser om ansvar finns förutom i räddningslagen också till exempel i atomansvarighetslagen (484/1972), strålsäkerhetslagen (859/2018) och kärnenergilagen (990/1987). Definitioner av termerna som berör dessa finns i 4 § i strålsäkerhetslagen, 1 § i atomansvarighetslagen och 3 § i kärnenergilagen.

Enligt uppgifter till utskottet kan den föreslagna 40 § i vissa situationer stå i strid med 138 och 139 § i strålsäkerhetslagen (859/2018). Enligt propositionen ska den som äger objektet svara för efterröjning och efterbevakning samt för att begränsa exponering i en nödsituation med strålrisk. Utskottet fäster vikt vid att en sådan verksamhetsutövare som avses i strålsäkerhetslagen och som genom sin verksamhet har förorsakat en situation ansvarar för motsvarande åtgärder enligt 138 § i strålsäkerhetslagen. Det sekundära ansvaret vilar på den som äger objektet. Den som äger objektet och den verksamhetsutövare eller innehavare av objektet som avses i strålsäkerhetslagen kan vara olika aktörer, vilket innebär att kraven kan gälla olika parter samtidigt. Dessutom behandlas sekundärt ansvar i 139 § i strålsäkerhetslagen i en situation där verksamhetsutövaren inte uppfyller eller inte förmår uppfylla kraven i 138 §. Förhållandet mellan den sekundära ombesörjningsplikten enligt strålsäkerhetslagen och det ansvar som anges i lagförslaget förblir enligt utskottet oklart.

Tidsmässigt tillämpas 40 § i räddningslagen enligt utskottets uppfattning efter det att situationen inte längre kräver åtgärder från räddningsverkets sida. Enligt inkommen utredning blir 138 § i strålsäkerhetslagen tillämplig när man har övergått från en nödsituation med strålrisk till en exponeringssituation. Beroende på olyckans art och utveckling kan en övergång till en rådande exponeringssituation ske antingen samtidigt som situationen inte längre kräver räddningsverkets åtgärder eller senare.

Förvaltningsutskottet påpekar att förhållandet mellan kraven i den föreslagna 40 § i räddningslagen och kraven i 138 och 139 § i strålsäkerhetslagen förblir oklart i propositionen, särskilt i situationer där de ska tillämpas samtidigt eller nästan samtidigt. För att det ska vara tydligt att 138 § i strålsäkerhetslagen tillämpas i första hand i förhållande till räddningslagen föreslår utskottet att lagförslagets 40 § 1 mom. ändras på det sätt som anges nedan.

Den proposition med förslag till ny lag om transport av farliga ämnen som är under behandling i riksdagen, och som kommunikationsutskottet har lämnat betänkande om (KoUB 26/2022 rd — RP 220/2021 rd, RP 231/2022 rd), innehåller inte längre den gällande lagens bestämmelser om de bangårdar som Transport- och kommunikationsverket utsett eller krav på säkerhetsutredning för bangårdar. I syfte att bevara nuläget säkerställer lagförslagets 48 § att en extern räddningsplan görs upp för sådana bangårdar och hamnområden som används för transport av farliga ämnen. I fortsättningen fastställer inrikesministeriet i stället för Transport- och kommunikationsverket de bangårdar för vilka en extern säkerhetsplan ska utarbetas.

Betänkande FvUB 38/2022 rd

Enligt inkommen utredning är avsikten också att inrikesministeriets förordning om externa räddningsplaner (1286/2019) ändras så att ändringarna träder i kraft samtidigt som det nu aktuella lagförslaget och den ändring av lagen om transport av farliga ämnen som behandlas i riksdagen.

Förvaltningsutskottet ställer sig bakom propositionens förslag som syftar till att även efter ändringarna i lagen om transport av farliga ämnen garantera den allmänna säkerheten och olycksberedskapen på sådana bangårdar och hamnområden genom vilka betydande mängder farliga ämnen transporteras.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 31/2022 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av 40 och 48 § i räddningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i räddningslagen (379/2011) 40 § 1 mom. och 48 §, sådana de lyder, 40 § 1 mom. i lag 1353/2018 och 48 § delvis ändrad i lagarna 1171/2016 och 1353/2018, som följer:

40 §

Efterröjning och efterbevakning samt efterbehandling

Den som äger objektet är skyldig att svara för efterröjning och efterbevakning efter en eldsvåda, ~~en nödsituation med strålrisk~~ eller någon annan olycka ~~sa~~ ~~mt för att begränsa exponering i en nödsituation med strålrisk~~ när situationen inte längre kräver åtgärder från räddningsverkets sida ~~och uppgiften inte har föreskrivits för någon annan myndighet~~. Om inte något annat anges i någon annan lag är den som äger objektet dessutom skyldig att svara för efterröjning och efterbevakning efter en nödsituation med strålrisk samt för att begränsa exponering i en nödsituation med strålrisk när situationen inte längre kräver åtgärder från räddningsverkets sida. Tidpunkten för när räddningsverksamheten avslutas avgörs av räddningsledaren. Utöver vad som föreskrivs i 34 § 4 mom., ska vid oljeskador den myndighet som svara för efterbehandlingen av oljeskador och vid nödsituationer med strålrisk Strålsäkerhetscentralen underrättas om avslutande av räddningsverksamheten.

Betänkande FvUB 38/2022 rd

48 §

Extern räddningsplan för objekt som medför särskild risk

För en eventuell olycka ska räddningsverket göra upp en extern räddningsplan i samarbete med den berörda verksamhetsidkaren för områden där det finns

- 1) en kärnanläggning som avses i 3 § 1 mom. 5 punkten i kärnenergilagen (990/1987),
- 2) en produktionsanläggning för vilken verksamhetsidkaren ska utarbeta en säkerhetsrapport enligt 30 § 1 mom. eller 62 § 1 mom. i lagen om säkerhet vid hantering av farliga kemikalier och explosiva varor,
- 3) en sådan deponi för utvinningsavfall som medför risk för storolycka som avses i 112 § 1 mom. 5 punkten i miljöskyddslagen,
- 4) en bangård som används för transport av farliga ämnen, eller
- 5) ett hamnområde för vilket verksamhetsidkaren ska göra en säkerhetsutredning enligt 34 § i lagen om transport av farliga ämnen (/).

I den externa räddningsplanen anges de åtgärder med vilkas hjälp olyckor och följderna av dem kan begränsas och hanteras så effektivt som möjligt. När planen görs upp ska räddningsverket höra de invånare som riskerar att utsättas för fara och i tillräcklig grad samarbeta med myndigheterna i berörda och angränsande områden. Räddningsverket och verksamhetsidkaren ska tillsammans se till att informationen om planen ges och ordna övningar för att säkerställa att räddningsplanen fungerar.

Regionförvaltningsverket övervakar genomförandet av den externa räddningsplanen och övningarna. Om en olycka inträffat ska anteckningar göras i det åtgärdsregister som avses i 91 §.

Genom förordning av inrikesministeriet utfärdas närmare bestämmelser om

- 1) uppgörande och revidering av externa räddningsplaner samt innehållet i dem,
- 2) bangårdar som används för transport av farliga ämnen,
- 3) hörande av invånarna i samband med att planen görs upp samt informationen om planen,
- 4) övningar enligt planen samt tillsyn över genomförandet av planen och övningarna,
- 5) antecknande av uppgifter om olyckor som inträffat på objekten i fråga i räddningsväsendets åtgärdsregister.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 48 § träder dock i kraft den 20 .

Betänkande FvUB 38/2022 rd

Helsingfors 14.2.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mari Rantanen saf
medlem Tiina Elo gröna
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Hanna Huttunen cent
medlem Mikko Kärnä cent
medlem Mauri Peltokangas saf
medlem Juha Pylväs cent
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Matti Semi vänst
medlem Jenna Simula saf
medlem Heidi Viljanen sd
ersättare Ben Zyskowicz saml.

Sekreterare var

plenarråd Sanna Helopuro.